

clerici, et in professione ipsa idem infra ostenditur; ergo idem erit in præsenti. Ad quam etiam confirmandam multa sumi possunt ex dictis in puncto præcedenti. Denique potest ita declarari: nam hæc impedimenta oriri possunt, vel ex naturali jure, vel ex ecclesiastico communi, vel ex proprio jure singularis religionis. De hoc ultimo jure manifestum est plures conditiones requiri in religione in persona recipienda, quæ non sunt de valore receptionis, sed solum eo spectant, ut prælati religionis suo munere fungantur debito modo; ut, verbi gratia, quod sit corpore sanus, vel ingenio valens, et similia; quæ magis in particulari inferius tractabimus de religione Societatis in specie. Itaque quoad hoc jus solum oportet verba ejus expendere modo superius dicto.

18. *Objectio.* — *Diluitur.* — *Excommunicatio major impedit licitum ingressum religionis.* — De jure autem canonico, præter ea quæ dicemus infra de modo receptionis, et de motu proprio Sixti V, non invenio aliquam conditionem hoc speciali modo requisitam jure communi in persona ingressura religionem, præter eas, quæ jure naturæ necessariae sunt. Dices, ex generali regula et per quamdam consecutionem, necessarium esse ut talis persona non sit affecta ecclesiastica censura. Respondeo, si sit sermo de necessitate præcepti, ad summum esse verum de excommunicatione majori; aliæ enim per se non impediunt, quia neque in sua formali privatione (ut sic dicam) continent talem prohibitionem, nec speciali aliquo decreto lata invenitur; solum ergo possunt aliquando esse signa, quod persona indigna sit ut ad talem statum recipiatur, quod jam pertinet ad naturale jus, et pendet ex conjectura, quam prudenter expendere necesse est. At vero excommunicatio major privat omni communicatione, præsertim spirituali; hic autem ingressus fieri non potest sine magna communicatione spirituali; et ideo dubium non est quin excommunicatus priusquam absolvatur, neque ingredi possit religionem, neque in ea recipi sine gravi peccato. Si vero sit sermo de impedimento irritante, nego ullam censuram, etiam majorem excommunicationem, hujusmodi esse, quia nec professionem irritat, ut infra ostendam; ergo multo minus receptionem, quia neque est proprie contractus, neque aliquo speciali aut generali jure irritatur.

19. In primo ordine naturalis juris, multa similia impedimenta intervenire possunt; tria

tamen præcipua occurrunt. Unum est, si quis ingrediatur religionem, sciens ac prudens se esse ineptum ad labores vel onera illius religionis, ut si habeat ægritudinem occultam, vel quid simile. Secundum est, si ingrediatur contra debitum pietatis, ut quia habet parentes aut filios in gravi necessitate constitutos, quibus subvenire posset et deberet. Tertium est, esse obnoxium debitis seu rationibus reddendis. De primo nil speciale occurrit dicendum, quia ad praxim illius solum est necessaria prudentia, qua expendatur quanta sit personæ ineptitudo vel improportio ad observandam perfectionem religionis, præcipue castitatem et obedientiam, et principales ritus religionis, vel etiam corporales ejus labores sustinendos, si talis sit personæ status, ut ad usum eorum recipiatur. In hoc autem genere maxime peccatur, quando tacendo talia impedimenta occultantur. Nam si ingressurus totam suam dispositionem religioni manifestat, et voluntarie a religione recipiatur, ingrediendo non peccabit, sperans non plus ab eo fore postulandum quam possit. Quod habet locum, quando ex tali impedimento non sequitur aliquod morale periculum peccati; nam, si hoc interveniat, non sufficit voluntarius consensus religionis, ut licitus sit ingressus; ut, verbi gratia, si experimento constaret aliquem esse omnino ineptum ad servandam castitatem, juxta illud 1 Cor. 7: *Melius est nubere, quam uri.* Et sic de aliis. Alia vero duo impedimenta accuratiori iudicentur declaratione.

CAPUT V.

UTRUM PROPTER NECESSITATEM PARENTUM TENEATUR QUIS NON INGREDI RELIGIONEM.

1. *Ratio difficultatis proponitur.* — Tractabimus prius quæstionem hanc de filiis respectu parentum, ubi etiam extendemus sermonem ad alios ascendentes. Deinde de parentibus respectu filiorum, et consequenter aliorum descendendum. Ac tandem de fratribus inter se; unde a fortiori constabit quid de aliis consanguineis dicendum sit. Circa primum ergo punctum ratio difficultatis est, quia nemo tenetur diligere proximum quantumvis sibi conjunctum in ordine ad temporalia vel corporalia bona, plusquam se in spiritualibus; sed hæc obligatio ad parentes ad summum potest esse ex charitate; ergo non obligat cum prædicta appretiatione seu comparatione: er-

go non obligat filium ut, propter temporale et corporale commodum patris, tantum bonum proprium spirituale amittat. Nec satisfaciet qui dixerit hoc bonum spirituale non esse simpliciter necessarium, sed ad melius esse; temporale autem bonum, quo pater indigere supponitur, esse necessarium. Hoc, inquam, non satisfacit, tum quia tantus est excessus spiritualium bonorum ad temporalia, ut etiam ea, quæ in priori ordine simpliciter necessaria non sunt ad æternam salutem, præferenda sint his, quæ ad salutem corporis necessaria sunt; hæc ergo ratione, possum ego me exponere periculo mortis corporalis, ut faciam actum religionis vel charitatis, etiam quando illi non sint in præcepto, nec ad salutem necessarii. Si ergo possum ego vitæ propriæ non subvenire, ut actum perfectionis faciam, cur non potero statum perfectionis assumere, contempta alterius necessitate corporali, etiamsi sit patris? Tum maxime quia bonum illud supererogationis tale est, ut, loquendo secundum ea quæ frequentius accidunt, ex omissione illius sequantur moralia pericula plurimum peccatorum mortalium, quæ sunt damna gravissima cuicumque morti corporali præferenda.

2. *Explicatio triplicis necessitatis, extremæ, gravis et communis.* — Præmittenda imprimis est distinctio triplicis necessitatis, extremæ, gravis et communis, quæ ad explicandam obligationem charitatis, misericordiæ, seu elemosynæ communiter a Doctoribus dari solet. Extrema dicitur, quando homo est in eo vitæ discrimine, ut nisi ei subveniatur, moraliter certa sit mors, aut gravissimum periculum ejus. Gravis dicitur, quando vitæ hæc sustentari non potest nisi cum magna penuria, indigentia ac difficultate, vel cum magno dedecore, vel notabiliter cadendo a proprio statu, vel exercendo opus alienum a qualitate et conditione talis personæ. Communis necessitas dicitur, quando homini necessarium est parce et moderate vivere, et non solum superfluis, sed etiam congruis aliquando carere, et statum potius minuere quam augere, ut possit hanc vitam transire; nihilominus tamen adhibita industria et diligentia, necessaria non desunt.

3. *Communem patris necessitatem non impedire filii ingressum in religione.* — *Filius in levi patris necessitate non tenetur d'ferre vel omittere ingressum religionis.* — De hac levi necessitate nulla est controversia: nam D. Thomas et omnes auctores citandi faten-

tur propter hanc necessitatem nunquam obligari filium, ut omittat vel differat religionis ingressum; ita D. Thomas 2 2, q. 101, art. 4, ad 4, q. 189, art. 6, Quodlib. 10, art. 1, ubi, quod notandum est, ait, si pater sine obsequio filii potest aequaliter sustentari, non obligari filium ad omittendum statum perfectionis, ut illi subveniat. Ratio autem in principio capitis tacta est. quæ ut minimum hoc convincit. Et confirmatur, nam in eo casu non teneretur filius emancipatus, seu habens bona propria, in rigore præcepti alere patrem ex propriis bonis, maxime si non posset id facere nisi privando se æquali commodo, vel honore; ergo multo minus ad hoc teneretur cum tanto spirituali incommodo. Denique præceptum subveniendi parentibus affirmativum est, quod proinde non pro semper obligat, sed pro articulo necessitatis, et ideo juxta gradum necessitatis gradum obligationis inducit. Necessitas etiam non absolute sed respective obligationem inducit; eadem namque necessitas plus obligat eum qui facile, quam eum qui difficile potest subvenire, et tanta potest esse difficultas, tantumque dispendium alterius, qui subvenire debet, ut indigentis necessitas quasi nulla reputetur. Ita ergo est in præsentem necessitate patris respectu filii, quia tanquam nulla moraliter reputatur comparatione tanti incommodi, quantum est privari statu perfectionis. Quocirca, licet pater expresse præcipiat filio ut sibi subveniat, et religionis statum prætermittat, non tenetur filius illi obedire, quia non potest pater in hoc rigorosius præceptum filio imponere, quam natura ipsa posuerit, neque in his, quæ ad salutem suæ animæ spectant, tenetur filius obedire patri prohibenti, sine sufficienti causa, quæ sibi utiliora sunt, et a Deo inspirantur, in quo casu patri spirituum potius obediendum est, quam patri carnis, ut ait Paulus, ad Heb. 12. Solum superest in hoc animadvertendum, ut talis necessitas patris prudenter pensetur non solum secundum id quod in præsentem tempore actum jam est, sed etiam secundum id quod jam imminet, et moraliter ac proxime timetur; nam in his rebus moralibus, periculum proximum et probabile tanquam res ipsa reputatur; et ideo, si tale esset in præsentem periculum, necessitas, quæ per se sumpta esset communis, adjuncta illa circumstantia, reputaretur moraliter gravis, essetque per alia principia, statim tractanda, definienda; oportet ergo ut, pensatis omnibus, sistatur intra limites com-

munis necessitatis; et tunc sine limitatione et controversia procedit assertio posita.

4. *Extremam patris necessitatem talem religionis ingressum impedire.* — *Filius in extrema necessitate patris tenetur, ut illi subveniat, differre, vel omittere religionis ingressum.* — *Duæ requiruntur conditiones ad hanc obligationem.* — Secundo, de extrema necessitate est e converso certa resolutio, teneri filium non dimittere patrem in tali necessitate, ut religiosus fiat. Hoc probabitur a fortiori ex dicendis in sequenti puncto. Duo autem ad hanc obligationem necessaria sunt. Unum, ut filius manendo in seculo possit illi necessitati subvenire, ejusque rei moralem seu probabilem spem habeat, quia nemo ad impossibile obligatur, neque ad aliquid frustra faciendum, et ideo præceptum correctionis fraternæ non obligat sine spe fructus, quantumvis gravis videatur proximi necessitas. Filius etiam, si longe distaret a patre, quem sciret esse in extrema necessitate, si non speraret illuc pervenire eo tempore quo possit illi succurrere, sine dubio non obligaretur illuc tendere; ergo similiter e contrario, si filius ex sua præsentia fructum non sperat, nec remedium paternæ necessitatis, non tenetur illuc non discedere cum magno detrimento; non ergo obligandus est frustra magnum bonum religionis omittere. Neque ad talem obligationem sufficit, quod pater magno dolore aut desolatione afficiendus sit; nam hi effectus per se non augent necessitatem aut obligationem, nisi forte probabiliter timeretur inde magna mortis acceleratio, nam tunc jam posset filius huic malo subvenire, vel potius illi prævenire, differendo ingressum, ideoque ad hoc teneretur.

5. *Secunda conditio.* — Secundum requisitum ad hanc obligationem est, ut filius sit necessarius patri in hujusmodi necessitate constituto; nam si vel alios filios habeat, vel aliam viam et rationem qua suæ necessitati consulere possit, recte poterit alius filius religionem ingredi, non obstante tali necessitate patris. Quia, ut necessitas hæc inducat obligationem moralem, respective accipienda est; tunc autem talis necessitas respectu talis filii vera necessitas non est, cum ipse ad illius remedium non sit necessarius. Atque hoc sæpius repetit D. Thomas, d. q. 101, art. 4, ad argumenta, et ita exponit factum Christi, Matth. 8, et Luc. 9, qui non permisit quemdam differre suam conversionem ad statum perfectionis propter curandam patris

sepulturam, quia erant alii, inquit D. Thomas, per quos poterat illud opus complere, si de solo funere, ut verba sonant, et Chrysostomus exponit, intelligatur; vel juxta expositionem Cyrilli, erant alii, a quibus pater jam senex posset usque ad sepulturam sustentari.

6. *Utterius requiritur ut alii possint et sint facturi, ad hoc ut filius excusetur.* — Est autem observandum ad hanc excusationem, satis non esse quod alii subvenire possint, sed oportere ut sit spes et moralis certitudo quod id sint facturi; parum enim refert quod pater plures filios habeat, a quibus juvari possit, si alii tales sint, ut non credantur id esse facturi; et ideo in eo casu obligatio durat respectu alterius. Nec refert quod fortasse alii in eo facto graviter peccent, nam eorum peccatum non excusat alium, quia ex illo facto et circumstantiis reipsa sequitur, ut pater sit in extrema necessitate respectu talis filii, et consequenter ut filius ipse de facto teneatur illi subvenire, et ob eam causam ingressum religionis differre, si necesse sit. Nam hoc etiam in hac posteriori limitatione subintelligendum est; nam si filius sufficienter posset subvenire parenti in tali necessitate constituto, etiamsi religionem ingrediatur, nimirum dando illi bona, quæ habet, vel per amicos succurrendo, vel per aliam diligentiam, quam in religione existens potest exhibere, in eo casu non tenebitur ingressum differre, quia jam respectu illius cessat vera necessitas talis medii, et consequenter cessat etiam obligatio. Ex quibus tandem e contrario sequitur tamdiu teneri filium ad differendum hujusmodi statum, quamdiu patris necessitas duraverit; quod si illa perpetua fuerit, tenebitur etiam filius perpetuo in seculo manere, si pater supervixerit, quia cum necessitas sit quasi radix hujus obligationis; duratio illius est etiam radix durationis alterius.

7. *Quænam sit obligatio nepotis erga avum vel alios consanguineos in extrema necessitate.* — Sed quæres an idem dicendum sit de nepote respectu avi; imo idem profecto quæri posset de quocumque homine respectu cujusvis proximi existentis in necessitate vere extrema, et concurrentibus aliis circumstantiis, quod non sit alius qui possit subvenire, etc. Videtur enim idem esse dicendum de quolibet proximo, quia præceptum charitatis erga proximum maxime obligat in extrema necessitate; ergo implendum est, etiamsi oporteat re-

ligiosum statum omittere. Quod si hoc verum est, a fortiori idem erit dicendum de avo, ad quem, juxta ordinem charitatis, magis obligatur. Atque eadem proportione idem dici potest de aliis consanguineis, servato ordine charitatis.

8. *In extrema necessitate non tenetur nepos, ut avo subveniat, nec consanguineo, differre per multum tempus religionis ingressum.* — Nihilominus auctores omnes singulariter hoc dicunt de parentibus, apud quos etiam de avo nullam mentionem invenio, quantum ad hanc obligationem; unde sine dubio significant obligationem hanc, etiam in extrema necessitate, esse singularem respectu parentis, et ex speciali titulo provenire. Unde considerandum est quod, licet ex bonis fortunæ teneamur subvenire proximis in extrema necessitate existentibus, quando et illa bona habemus, et nobis ad conservationem vitæ necessaria non sunt, non tamen tenemur, regulariter loquendo, quando illa bona non habemus, ea procurare et acquirere, ut proximo etiam extreme laboranti subveniamus, sed ad summum quando et brevi tempore, et sine multo labore id fieri possit. Et eadem ratione, non tenemur per nostras actiones vel corporalia obsequia huic necessitati cujuscumque proximi succurrere, nisi cum eadem facilitate id fieri possit. Non vero si necesse sit totum studium et actiones vitæ per multum tempus huic ministerio seu necessitati dicare, quia præcisa ratio charitatis et misericordiæ non obligat cum tanto rigore ad sublevandas corporales miseras et necessitates proximorum. At vero respectu parentis est specialis obligatio ad subveniendum illi non solum ex bonis externis jam habitis, sed etiam quærendo et procurando illa, et cum aliquo labore et difficultate, et per multum etiam tempus, si parentis necessitas id expostulat; et similiter extenditur hæc obligatio etiam ad corporalia obsequia illi necessaria, dicendo, si opus sit, per quodlibet vitæ tempus nostras actiones in parentis sic indigentis adiutorium; totum enim hoc comprehenditur sub quarto Decalogi præcepto; quamvis enim sub voce honoris præceptum illud feratur, quia, per se loquendo, debent filii parentibus reverentiam et honorem, potius quam subsidium, nam parentes debent thesaurizare filiis, non filii parentibus, nihilominus ex accidenti si pater indigeat, ad illum honorem præceptum spectat omne obsequium illi necessarium, ut optime docuit D. Thomas 2. 2, q. 101, art. 2,

et q. 189, art. 6, et sumitur aperte ex Christi Domini interpretatione, Matth. 15, ubi Hieronymus, et ex eo Beda, interpretationem honorem in Scriptura, non tam in salutationibus et officiis deferendis, quam eleemosynis ac munerum oblatione sentiri. Unde 1 ad Timoth. 5: *Viduas honora*, id est, illis subveni et provide; et infra: *Qui bene præsumunt presbyteri, duplici honore digni sunt*; maxime vero omne hujusmodi obsequium ad patrem habet rationem honoris, ut ait D. Thomas supra ad primum, quia *fit illi ex debito tanquam majori*. Nascitur autem hoc debitum ex eo peculiari titulo, quod a parentibus habemus quidquid sumus, tanquam a propria, et per se causa nostri esse; quæ ratio respectu aliorum proximorum locum non habet, et tam intrinseca et naturalis est, et tam gravis, ut ad totam prædictam obligationem sufficiat.

9. *Corollarium.* — Ex his ergo constat hanc obligationem non esse communem respectu omnium proximorum, quia non tenetur homo cum tanto discrimine cuilibet proximo subvenire, quia subventio ejus non est ex singulari debito, sed solum ex generali debito misericordiæ; respectu autem parentis est ex speciali debito pietatis, quod multo rigorosius est, adeo ut excedat ordinariam justitiæ obligationem; quamvis enim pietas non sit proprie justitia, quia non est tam proprie ad alterum, est tamen perfectior quoad debitum et obligationem, ut alibi latius tractavi. Si ergo subventio proximi extreme indigentis brevi aliqua dilatione religionis, per brevem actionem, seu occupationem fieri potest, charitas aliquando ad illam obligabit, non vero ad differendum per multum tempus illum statum, ut homo vacet subventioni proximi. Quia neque alium inferiorem statum aut ministerium, vel munus suum tenetur homo relinquere, aut per multum tempus suspendere, ut subveniat simili necessitati cujusvis proximi; ergo multo minus tenebitur ad perfectionis statum omittendum, vel multo tempore differendum. De avo vero (et cum proportione de aliis consanguineis) est nonnulla major ratio dubitandi, quia debitum pietatis ad illos extenditur, juxta doctrinam D. Thomæ et Cajetani, d. q. 101, art. 1. Nihilominus tamen, absolute loquendo, non existimo hanc obligationem esse extendendam ad consanguineos, neque etiam ad avos, quia neque auctores illam extendunt, neque est sufficiens ratio, quia avus valde remote se habet ad nepotem, et per se illi non contulit esse, unde

neque avus habet naturalem obligationem alendi nepotem, vel thesaurizandi illi. Illa ergo obligatio pietatis respectu aliorum consanguineorum vel solum operatur, ut secundum ordinem charitatis preferenda sit, vel etiam ut majus aliquod obsequium vel subsidium illis exhibendum sit; non tamen cum tanto dispendio, præsertim per multum tempus.

10. *Utrum gravi patris necessitate teneatur filius non ingredi religionem.* — Videtur esse sententia D. Thomæ, quod in gravi necessitate patris possit filius ingredi religionem. — Superest dicendum de gravi necessitate; circa quam difficilis est D. Thomæ sententia, quia in prædicto articulo, q. 101, ad 3 et 4, nulla distinctione utitur, sed absolute ait, *si carnalibus parentibus nostra obsequia sint necessaria*; explicans vero gradum hujus necessitatis addit, *ut sine his sustentari non possint*. Et e converso, pro generali regula statuit: *Si absque nostro obsequio possunt sustentari, licitum est eorum obsequia prætermittere, ad hoc quod amplius religioni vacemus*. Hæc autem verba extremam necessitatem indicant; illud enim extreme necessarium est, sine quo sustentari homo non potest. Item referens ibidem sententiam quorundam, qui dixerunt, etiam in eo gradu necessitatis licitum esse ingredi religionem, parentum curam Deo committendo, solum illam impugnat, quia hoc esset tentare Deum, sub spe divini auxilii parentes periculo committendo, ubi humano consilio et industria aliquod remedium adhiberi posset; quæ ratio solum in extrema necessitate locum habet. De hac ergo sola D. Thomas ibi loqui videtur, et in Quodlib. supra citato, expresse dixit: *Si pater potest aliquo modo sustentari, non tenetur filius*, etc.; quamdiu autem non est in extrema necessitate, quantumvis sit in gravi, potest aliquo modo sustentari. Quod magis explicavit addens, *etiamsi non honorificet*, et concludens tunc tantum filium teneri, quando pater nullo modo potest sine filio sustentari. Unde non defuerunt auctores¹, qui senserint minorem necessitatem quam extremam parentis non obligare filium ad omittendum ingressum religionis, explicantque in hunc modum. Nam solum illa necessitas detinet filium, ne licite possit religionem ingredi, quæ obligaret extraneum ex misericordia ad subveniendum illi ex necessariis ad decentiam sui status;

¹ Vide Nicol. Lyr., Matt. 15; Major., in 4, d. 38, q. 16.

sed ad hoc nemo obligatur (juxta communem sententiam) nisi in extrema necessitate proximi; ergo nec filius obligatur nisi in extrema necessitate patris. Major ita suaderi potest, quia longe altioris rationis est perfectio status animi, quam decentia status corporis; ergo necessitas, quæ non obligaret extraneum cum diminutione vel indecentia sui status politici, non obligabit filium cum amissione status perfectionis. Denique rationes dubitandi in principio positæ hanc sententiam suadent.

11. *Communis sententia tenet, non posse filium dimittere parentem in gravi necessitate, ut ingrediatur religionem.* — Nihilominus communis sententia est non posse filium, per se loquendo, dimittere parentem in gravi necessitate, ut religionem ingrediatur, subintelligendo limitationes in præcedenti puncto positas; scilicet, quod non sit alius, nec ipse filius aliter possit, manens autem in seculo possit; nam gravis necessitas et obligatio per se includunt hæc omnia; et hanc sententiam videtur insinuasse D. Thomas, d. q. 189, a. 6, ubi sic ait: *Decendum est quod parentibus in necessitate constitutis, itz quod eis commode aliter quam per obsequium filiorum subveniri non possit, non licet filiis prætermisso parentum obsequio religionem intrare*. Ubi ad exponendum vel leniendum rigorem aliorum locorum, videtur addidisse illam particulam *commode*; et ideo aliam etiam regulam moderatur, dicens: *Si vero non sunt in tali necessitate, ut filiorum obsequio multum indigeant*, etc., ubi non dixit *extreme*, sed *multum*; qui autem est in gravi necessitate, multum indiget, nec potest commode sine filii obsequio sustentari. Et expresse hoc docuit Sylvester, verb. *Religio*, 2, q. 7; Angel., verb. *Religio*, n. 11, ubi refert D. Thom., Quodlib. 3, art. 6, alias 16; et Alens., 3 p. Vide q. 31, alias 3, alias 33, memb. 4; Nav., in Summa, c. decimo quarto, n. decimo quarto; Gerson., tractatu de Gravato aere alieno, alfab. 39, litt. X; Lyra, et alii expositores Matth. 15, circa illa verba: *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram*; Abul. et Ricard. et alios, in 4, d. 38. Favetque huic sententiæ canon Concilii Gangrensis, qui refertur in can. 1, d. 30: *Si qui filii maxime fideles parentes deseruerint occasione Dei cultus, hoc justum esse judicantes, et non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum in eis venerentur, quod fideles sunt, anathema sint*. Inter canones etiam 80, qui refe-

runtur a Pisano, ex Concilio Nicæno, lib. 3 de Actis illius Concilii, in 14 statuitur, ne aliquis fiat monachus sine licentia Episcopi. Et redidit ratio: Hoc autem idcirco statuimus, ne ullus causam habeat relinquendi uxorem, aut filios, aut matrem, aut similes, qui auxilio ejus opus habent.

12. *Probatur ratiō.* — Ex quibus et ex verbis Christi hæc potest sumi regula, in qua hæc sententia fundetur: divinum ac naturale præceptum prætermittendum non est propter opera consilii. Sed in gravi necessitate filius tenetur subvenire parenti per se loquendo, et secluso consilio de statu perfectionis; ergo non obstante tali consilio tenetur filius præceptum illud servare. Major præter auctoritates adductas facile probari potest, quia præceptum est necessitatis, consilium tantum voluntatis; semper autem præferendum est quod est necessarium. Nec potest dici quod perfectio consilii cessare faciat obligationem præcepti, alias posset maritus negare debitum uxori prætextu continentiae servandæ, vel fieri religiosus ipsa invita, et similia exempla facile afferri possunt, quæ facile ostendunt illum esse perversum ordinem. Quocirca, licet opus aliquod per se cadat sub consilium, non tamen pro illo tempore, pro quo obligat præceptum aliud naturale, cum quo ipsum simul servari non potest; non enim possunt dari consilia de non servandis præceptis, sed dantur de bonis actibus, quatenus præceptis non repugnant. Minor autem propositio certissima videtur, quia ad honorem naturaliter debitum parentibus pertinet eorum honorem non contemnere; ergo et non dimittere illos in gravi necessitate, in qua nec sine magno detrimento, nec sine magno dedecore sustentari possent absque filii obsequio. Et confirmatur retorquendo quamdam rationem in contrarium factam, nam multorum sententia, et valde pia ac probabilis, est teneri unumquemque ex misericordia ad subveniendum proximo suo extraneo etiam ex necessariis ad proprium statum, dummodo non cogatur in simili gravi necessitate se constituere; ergo de filio non solum probabile, sed certum est teneri, per se loquendo, ad subveniendum patri in gravi necessitate constituto, non solum ex necessariis ad statum suum, sed etiam laborando si necesse sit, et honeste quærendo unde illi subveniat.

13. *Quænam censeatur gravis necessitas in præsentia materia.* — Quod si hæc ratio solida

est, ut esse videtur, ex illa judicandum est quænam sit gravis necessitas in præsentia materia. Illa enim, quæ per se sufficit ex lege naturæ ad obligandum filium sub peccato mortali ad sustentandum parentem, vel ad obsequium necessarium illi præstandum, illa etiam in præsentia gravis existimatur ad hunc effectum obligandi filium, ut prætextu religionis parentis subsidium non dimittat. Et e converso, necessitas, quæ per se non sufficit ad illam obligationem præcepti, etiam in præsentia non reputatur gravis; et ea non obstante potest filius de se libere disponere. Hanc regulam indicavit Navarr. supra, et est manifesta ex dictis. Est enim præ oculis habenda illa differentia, quam D. Thomas assignat inter parentem et filium, quod parens per se tenetur alere filium, quia per se est sub cura ejus, et indiget illius auxilio; filius autem non per se obligatur ad alendum patrem, quia non est principium ejus, vel curator ejus, ut sic dicam, sed tantum ex accidenti, occasione necessitatis, quæ propterea non inducit gravem obligationem, nisi gravis sit. Quando autem necessitas sit tanta ut sufficiat ad illam obligationem, non habet certam regulam præter prudentis arbitrium: explicatur autem a Doctoribus per has circumstantias, si necessarium esset parentibus mendicare, vel servire aliis cum magno dedecore, juxta conditionem suarum personarum; vel, si cogantur nimium affligi, aut incarcerari propter debita, vel multa incommoda corporalia pati, ut ægritudinem, famem, nuditatem, frigus et similia, quæ omnia non absolute tantum, sed etiam respective, considerata qualitate personarum, pensanda sunt, ut prudens feratur judicium.

14. *Ad gravem patris necessitatem pertinet, si pater nequeat sustentari honorifice juxta statum suum, sed cogatur ad vilia descendere.* — Quo etiam fit, ut ad hanc gravem necessitatem pertineant etiam illa, quæ sunt indecentia ad statum, ut expresse Sylvest. dixit cum Angelo, quos alii sequuntur. Unde quod D. Thomas, in dict. quodlib. 10, dixit, satis esse, ut filius non obligetur, quod pater possit sustentari, licet non honorifice, vel ab ipso aliis locis retractatum est, vel intelligendum est de honore excedente statum ad quem parentes quantum possunt aspirant, et per filios cupiunt ad altiorem gradum aliquantum promoveri; ad hoc autem filii non tenentur, etiamsi parentes magnam partem suarum facultatum in studiis filii, verbi gratia, consumpserint, sperantes ab illo esse pro-

movendos, quia hoc nec per se inducit specialem obligationem, nec etiamsi filius velit, posset ad hoc se specialiter obligare; fuisset enim turpis obligatio, scilicet, ad non ingrediendam religionem, quando parentes in vera necessitate non existunt; nec possunt juste conqueri de filio, quia nullum majorem fructum ex suis sumptibus et laboribus sperare poterant aut debebant, quam ut se perpetuo Dei obsequio consecraret.

15. *In gravi patris necessitate non potest filius licite ingredi religionem, etiamsi habeat illius votum.* — Secundo, sequitur ex dictis, in prædicto casu gravis necessitatis parentis non posse filium licite intrare religionem, etiamsi votum ingrediendi habeat. Ita docent citati auctores. Et probatur, quia votum non potest obligare ad actum contrarium naturali præcepto. Item, quia id, quod redderet illicitum votum, si in principio existeret, excusat ab obligatione voti, si postea superveniat; si autem parente jam existente in gravi necessitate, filius voluisset votum ingredi religionem, durante illa necessitate votum esset illicitum, utpote de re illicita; ergo quamvis necessitas superveniat jam existenti voto, excusat ab obligatione voti. Dicunt vero aliqui majorem necessitatem parentis requiri ad detinendum filium, qui votum emisit, quia hæc necessitas latitudinem habet; et ideo non debet æqualis postulari respectu filii habentis vel non habentis obligationem voti. Et confirmari potest, nam si filius jam esset religiosus, non teneretur relinquere statum, ut parenti subserviret; ergo similiter si habeat religionis votum, non tenebitur illud prætermittere, vel saltem non semper æqualiter tenebitur, ac si votum non emisisset.

16. *Tenenda tamen tradita doctrina.* — Nihilominus regula posita generaliter tenenda est, scilicet: omnis necessitas parentis, quæ obligat filium non habentem votum ad non ingrediendam religionem, obligat eum etiamsi votum habeat; hanc enim probant rationes factæ, quæ ita etiam possunt explicari, quia illud votum solum est de ingressu quatenus cadit sub consilio; sed ingredi relictis parentibus in gravi necessitate, non est opus consilii; ergo non fuit materia illius voti; ergo perinde manet obligatio naturalis, ac si votum non intercessisset. Quocirca, licet necessitas parentis secundum se possit esse major vel minor, tamen quoad hunc effectum consistit in morali puncto, in illo, scilicet, quod secundum se sufficit ad obligandum filium subven-

tioni parentis, abstrahendo a voto, et ab omni ordine ad statum perfectionis. De exemplo autem adducto, scilicet, de filio jam religioso, non sumus hoc loco dicturi, sed postquam de professione et statu ipso dixerimus. Nunc quidquid sit de antecedente, negatur similitudo, quia per solum votum simplex filius nondum mutavit statum suum, nec traditionem sui fecit, et ideo parens nihil amisit de jure suo; factus autem religiosus jam mutavit statum, et ideo, solum juxta capacitatem et decentiam status, tenetur postea patri subvenire; maxime quando necessitas post statum religionis supervenit, ut dixi latius infra suo loco.

17. *Quoties filius habens votum licite potest non ingredi religionem, etiam ad id tenetur.* — Tertio hinc subinfertur, quoties filius habens votum religionis licite potest sua auctoritate non ingredi religionem propter necessitatem parentis, etiam teneri ad non ingrediendum, neque inter hæc duo dari medium. In quo aliquos etiam viros doctos errare video; putant enim aliquam esse necessitatem, propter quam licet non ingredi, quamvis non sufficiat ut sit illicitus ingressus, ex illo principio, quod hæc necessitas habet latitudinem, et ideo minor debet sufficere, ut actus sit licitus, quam ut cadat sub obligatione. Probat autem illatio facta, quia ab obligatione voti non excusat, nisi illa necessitas, quæ a principio existens redderet votum illicitum, seu (quod perinde est) quæ facit ut ingressus non possit esse materia voti; nam ob hanc solam causam excusat ab obligatione voti; sed hæc necessitas est tantum illa, quæ obligat ad subveniendum parenti; ergo nunquam est necessitas excusans ab observatione voti, quin etiam obliget ad non servandum illud. Confirmatur, quia vel necessitas parentis talis est, ut ratione illius naturale præceptum obliget, vel non: si primum, illud præceptum obligat ad non servandum votum; si secundum, non excusat quin præceptum naturale servandi votum obliget, ob eandem rationem.

18. Et ideo dixi, *propria auctoritate*, quia necessitas aliqua parentis, quæ per se non sufficit ad obligandum subventioni ejus, et consequenter neque ad omittendum votum propria auctoritate, sufficere potest ad obtinendam dispensationem licite, atque ita media auctoritate superioris voti executionem prætermittere. Propria vero auctoritate nunquam id licet, nisi quando necessitas pervenit ad punctum præcepti naturalis, et tunc

jam non habet latitudinem, sed quæ excusat a voto, obligat ad non servandum illud. Et in hoc est differentia inter habentem et non habentem votum; sed ratio differentiae est clara, quia in eo, qui non habet votum, per se et absque parentis necessitate licitum est non ingredi religionem, et ideo nunquam, proprie loquendo, est licitum non habenti votum non ingredi religionem, quia pater est in necessitate, sed quia non est præceptum; unde etiam licet, quamvis parens non egeat; ac propterea in tali persona optime distinguitur necessitas, cum qua licet non ingredi, id est, quæ nondum facit illicitum ingressum, et quæ illum facit illicitum; tamen ex his duabus respectu habentis votum prior non excusat ab obligatione voti, posterior vero non solum excusat, sed etiam obligat ad non servandum illud, et ideo in illo non datur medium.

19. *Instantia allata solvitur.* — Sed adhuc superest in hoc difficultas, quia secluso voto potest necessitas parentis ad eum gradum pervenire, in quo, licet præceptum naturale nondum obliget, nihilominus judicio prudentum melius et gratius Deo sit manere in seculo, serviendo parentibus, quam ingredi religionem, etiamsi ingressus non judicetur absolute illicitus. Quod in praxi sæpe vidimus, et considerata materiae qualitate, facile intelligitur casum esse moralem; ergo in eodem eventu, quamvis filius votum habeat, licitum ei erit non servare votum, etiamsi ad hoc non teneatur. Patet consequentia, quia non frangit votum, qui propter melius illud prætermittit; sed tunc non ingredi est melius, ut in casu supponitur; ergo licitum erit tunc non exequi votum, quanquam non sit obligatorium, quia non obligatur quis semper ad id quod melius est. Respondetur primo, in hoc etiam esse dissimilem rationem inter habentem et non habentem votum; nam, licet demus respectu non habentis votum posse dari casum, in quo licet non sit præceptum, nihilominus sit melius manere in seculo ad serviendum patri, quam ingredi religionem, nihilominus respectu habentis votum nunquam id erit melius, si non sit præceptum, quia circumstantia voti semper in illo præponderat, et facit ut actus non præceptus et sibi contrarius nunquam possit esse melior, nisi interveniat auctoritas superioris, quæ votum ipsum prius auferat. Unde dicitur, secundo, illo argumento optime concludi, dari nunc sufficientissimam causam dispensationis, ita ut obliget superiorem ad illam concedendam, si de hu-

jusmodi causa illi constet. Non vero probat quod sine dispensatione id liceat, quia, ut votum obliget, satis est quod secundum se sit de bono meliori; nam quod ex circumstantiis extrinsecis hic et nunc id non appareat melius, et est extrinsecum, et moraliter valde incertum, et ideo sine auctoritate superioris non cessat obligatio voti, præsertim cum semper sit melius hunc ordinem servare. Propter quod, etiamsi a principio factum esset votum existente jam illa parentis necessitate, non existimarem tale votum esse nullum, aut non obligare ad ingressum, non obstante illa necessitate, vel saltem ad petendam dispensationem, quando vovens cupit illud non implere. An vero in hac postrema illatione aliqua limitatio adhibenda sit, statim dicam.

20. *Limitatur conclusio supra posita.* — Quarendum enim superest an in conclusione ipsa proposita, admittenda sit aliqua exceptio. Duæ namque solent assignari, propter quas præcavendas dixi in conclusione, *per se loquendo*. Prior est excusari filium ab hac obligatione, si a parente ipso, propter cujus obsequium in seculo manet, ad malum animæ suæ contrarium inducatur. Hanc posuit D. Thomas, d. q. 101, art. 4, dicens, *si cultus parentum abstrahat nos a cultu Dei, jam non esse pietatis parentum insistere cultui contra Deum*; et ad hoc accommodat vulgare dictum Hieronymi, in Epist. ad Heliodor.: *Per calcatum perge patrem*, etc. Et sententiam Ambrosii, lib. in Lucam: *Necessitudini generis divinæ religionis pietas antefertur*. Et in solutione ad 1, affert sententiam Gregorii, hom. in Evangel., dicens: *Parentes, quos adversarios in via Dei patimur, odiendo et fugiendo nescire debemus*. Idem D. Thomas, quodl. 3, art. 17, et quolib. 10, art. 3. Et hanc sententiam communiter sequuntur citati auctores.

21. *Quæ sit differentia inter tentari et induci ad peccandum.* — Advertit autem Cajetanus, super d. art. 4, aliud esse filium provocari a parente ad malum, aliud induci: provocatur enim quando tentatur, etiamsi resistat; inducitur autem quando ita provocatur ut consentiat; quando ergo inducitur, non solum potest, sed etiam tenetur patrem deserere, quod certissimum est, quia si propter nullam causam dandum est scandalum, multo minus sustinendum, et quia non sunt facienda mala ut veniant bona. Unde non solum propter ingressum religionis est tunc patris consortium vitandum, sed simpliciter propter cavendum peccatum. Atque ita posset propter peregri-